NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

URZĄD GMINY PILCHOWICE
wpłynęło 18. 12. 2025
Ldz. ed-13454 zał.
WE, OS, OR

LKA.410.19.1.2025

Pan
Maciej Gogulla
Wójt
Gminy Pilchowice
Urząd Gminy Pilchowice
ul. Damrota 6
44-145 Pilchowice

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/25/039 – Przeciwdziałanie skutkom suszy

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach
ul. Powstańców 29, 40-039 Katowice
tel. 48327844200, lka@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy Pilchowice, ul. Damrota 6, 44-145 Pilchowice[1]
Kierownik jednostki kontrolowanej	Maciej Gogulla[2], Wójt Gminy od 21 października 2018 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Realizacja planu przeciwdziałania skutkom suszy
Okres objęty kontrolą	Od 18 września 2021 r. do dnia zakończenia kontroli oraz zdarzenia i dowody powstałe wcześniej, które miały wpływ na kontrolowaną działalność.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli[3]
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Beata Olejnik, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/156/2025 z 13 sierpnia 2025 r.

(akta kontroli str. 1-8)

[1] Dalej zwany: *Urzędem* lub *Gminą*.
[2] Dalej zwany: *Wójtem* lub *Kierownikiem jednostki*.
[3] Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o *NIK*.

II. Ocena ogólna[4] kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

NIK ocenia pozytywnie działania kontrolowanej jednostki w zakresie realizacji zadań zgłoszonych do *Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy*[5].

Uzasadnienie oceny ogólnej

Gmina przekazała dane niezbędne do przygotowania projektu PPSS oraz jego przeglądu i aktualizacji podmiotom odpowiedzialnym za ich sporządzenie.

W Gminie realizację przedsięwzięć zapisanych w PPSS z zakresu retencji rozpoczęto w 2022 r.[6], tj. od roku następującego po jego przyjęciu i kontynuuje się nadal. Przedsięwzięcia te, o charakterze lokalnym, o których mowa w poz. 3 Załącznika nr 4 do PPSS, służące zwiększeniu retencjonowania wód opadowych i roztopowych, polegają głównie na dofinansowaniu do zakupu przydomowych zbiorników na wodę dla mieszkańców Gminy posiadających tytuł prawny do nieruchomości.

Prawdopodobieństwo wystąpienia oraz skutki susz, upałów i ograniczeń w dostawie wody sklasyfikowano w *Planie Zarządzania Kryzysowego Gminy Pilchowice*[7] na poziomie średnim dla: ludności, środowiska oraz infrastruktury gminnej. W obowiązującym w Gminie ww. Planie znajdowały się opracowane w 2014 r. procedury reagowania kryzysowego na wypadek wystąpienia suszy, a także załączniki funkcjonalne dla postępowania w przypadku wystąpienia suszy atmosferycznej, glebowej i hydrologicznej. Aktualizację Planu, celem dostosowania go do wymogów określonych w poz. 11 Załącznika nr 4 do PPSS, podjęto w II połowie sierpnia 2025 r.

W okresie objętym kontrolą w Gminie nie doszło do sytuacji sczerpania wód podziemnych zaopatrujących mieszkańców w wodę, której konsekwencją byłoby uruchomienie ww. procedur z Planu Zarządzania Kryzysowego, tym samym Gmina zapewniła mieszkańcom wodę zdatną do picia w całym okresie objętym kontrolą.

W Urzędzie struktura kadrowo-organizacyjna była dostosowana do zakresu realizowanych zadań. W sposób rzetelny sprawowano nadzór nad wykonaniem części zadań związanych z gospodarką wodną powierzonych zewnętrznym podmiotom. W latach 2021 – 2025 w Gminie nie odnotowano wystąpienia zjawiska suszy, w tym suszy hydrogeologicznej, pomimo tego oraz przy braku autorskich programów edukacyjnych nt. powstawania i skutków suszy, w Gminie zorganizowano konkursy, szkolenie oraz wydarzenia kulturalne, w ramach których podnoszono temat suszy i konieczności oszczędzania wody.

---

[4] Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

[5] Dalej zwanego: *PPSS* - przyjętego rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz.U. poz. 1615).

[6] W 2021 r. od marca, program „Moja Woda", w ramach którego można było otrzymać dotacje na zakup i instalację zbiorników na deszczówkę oraz innych systemów retencji realizowały Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. [źródło: "Moja Woda" 2.0 – weź 5000 zł i oszczędzaj wodę - Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa - Portal Gov.pl].

[7] Dalej zwanego: *Planem*.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe[8] kontrolowanej działalności

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

Realizacja planu przeciwdziałania skutkom suszy

1.1. Pilchowice są gminą wiejską, położoną w województwie śląskim w południowo-zachodniej części powiatu gliwickiego. Gmina sąsiaduje z miastami: Gliwice, Knurów i Rybnik oraz gminami: Sośnicowice, Czerwionka-Leszczyny i Kuźnia Raciborska. Gmina zajmuje obszar o łącznej powierzchni 6 993 hektarów, w tym:

- grunty zabudowane i zurbanizowane razem to 471 ha, (tj. 6,7%), w tym:
  a) tereny mieszkaniowe – 185 ha (tj. 2,6%);
  b) obszary przemysłowe – 18 ha (tj. 0,3%);
  c) tereny komunikacyjne – drogi – 183 ha (tj. 2,6%);
  d) tereny komunikacyjne – kolejowe – 35 ha (tj. 0,5%);
- grunty rolne – 4 127 ha (tj. 59%);
- grunty leśne – 2 223,70 ha (tj. 31,8%).

Podmiotem odpowiedzialnym za gospodarowanie wodami powierzchniowymi na terenie Gminy Pilchowice jest Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gliwicach Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, który działa na obszarze Regionu Wodnego Górnej Odry. Region Wodny Górnej Odry stanowi obszar dorzecza Odry o powierzchni 3829,93 km^2. Obejmuje górną część dorzecza Odry od granic Państwa do ujścia rzeki Kłodnicy.

Na obszarze Gminy Pilchowice znajduje się 5 zlewni jednolitych części wód powierzchniowych, które należą do regionu wodnego Górnej Odry. System hydrograficzny Gminy uzupełniają zbiorniki wodne, głównie pochodzenia antropogenicznego, w większości są to stawy hodowlane. Największe z nich to zbiornik położony na terenie wyrobiska piasku w północnej części Pilchowic (19,5 ha) oraz trzy połączone ze sobą zbiorniki w dolinie Bierawki w Kuźni Raciborskiej (15,2 ha). Zbiornik wodny na granicy gminy Pilchowice i Knurowa, w rejonie Wilczy i Szczygłowic, w ciągu ostatnich lat zwiększył swoją powierzchnię wskutek szkód górniczych[9].

W Urzędzie nie posiadano zarchiwizowanych odpowiedzi przekazanych podczas ankietyzacji przeprowadzanej w okresie od 17 grudnia 2018 r. do 8 lutego 2019 r. przez Państwowe Gospodarstw Wodne Wody Polskie[10] na potrzeby opracowania PPSS. Z danych ankietowych, służących do opracowania projektu PPSS pozyskanych od PGW WP wynika, że w czasie zbierania potrzebnych informacji, w Gminie nie stwierdzono występowania problemów związanych z niedoborem wody wywołanym suszą.

W okresie od czerwca do lipca 2025 r. Gmina brała udział w aktualizacji danych zawartych w PPSS. Informacje do opracowania aktualizacji pn. „Przegląd i aktualizacja planu przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS)" na zlecenie PGW WP gromadziło konsorcjum podmiotów zewnętrznych. Przekazane podmiotom

---

[8] Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

[9] Źródło: Uchwała nr LXVI/483/23 Rady Gminy Pilchowice z 23 listopada 2023 r. w sprawie przyjęcia „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Pilchowice do roku 2026 z perspektywą do roku 2030").

[10] Dalej zwane: *PGW WP*.

zewnętrznym dane do aktualizacji PPSS zawierały informacje o: kosztach niedoborów wody; ogólnej liczbie odbiorców wody; liczbie odbiorców wody dotkniętych niedoborami, rodzaju użytkowanych ujęć oraz wielkości poboru, rodzaju ujęć dotkniętych niedoborami wody oraz kosztach poniesionych na modernizację, przebudowę lub budowę ujęć wody w związku ze zidentyfikowanymi niedoborami, w imieniu Gminy przekazano elektronicznie, nie przekraczając ustalonego terminu 16 lipca 2025 r., Pilchowickie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.[11]
Z informacji przekazanej w ramach aktualizacji PPSS wynika, że: Gmina do lipca 2025 r. nie ponosiła kosztów niedoborów wody; od 2019 r. na terenie Gminy nie było odbiorców wody[12], którym w związku z jej brakiem należało dostarczać ją beczkowozami. Gmina dysponuje studniami głębinowymi, których dopuszczalny roczny pobór wody wynosi 1 138 800 m^3, a faktyczny pobór w latach 2019 – 2024, w tys. m^3/rocznie wyniósł: w 2019 r. – 503,2; w 2020 r. – 558,2; w 2021 r. – 526,1; w 2022 r. – 525,8; w 2023 r. – 501,9 i w 2024 r. – 487,6. Z informacji wynikało ponadto, że PPK Sp. z o.o. prowadziła działania, których celem było zapobieżenie skutkom wystąpienia niedoborów wody. Były to: wybudowanie dwóch zbiorników „buforowych" (po ok. 60 m^3 każdy) na okoliczność okresowego wzmożonego poboru wody[13]. Ww. informacje wyczerpywały zakres ankiety do aktualizacji PPSS i były w posiadaniu Gminy.

Z kolei, pismem z 4 czerwca 2025 r., Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa[14] (Biuro Powiatowe w Pyskowicach), zwróciła się do Wójta z prośbą o wypełnienie ankiety nt. realizowanych w Gminie inwestycji w gospodarkę wodną i retencję w latach 2019 -2024. Celem ankiety było zebranie informacji o potrzebach gmin z zakresu gospodarki wodnej i potencjalnej możliwości finansowania tych potrzeb z Krajowego Planu Odbudowy, w ramach programu *Inwestycje w zrównoważoną gospodarkę wodno-ściekową na terenach wiejskich*. Wypełnioną ankietę odesłano na wskazane przez ARiMR adresy poczty elektronicznej 9 czerwca 2025 r. Z informacji przekazanych do ARiMR wynika, że Gmina w ostatnich pięciu latach zmodernizowała infrastrukturę: wodociągową, kanalizacyjną oraz ściekową. Źródłem finansowania ww. modernizacji były, oprócz środków własnych Gminy, fundusze unijne oraz programy krajowe realizowane w ramach Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W ankiecie wskazano, że potrzeby i wyzwania, jakie stoją przed Gminą w zakresie gospodarowania wodą, to: rozbudowa sieci kanalizacyjnej oraz edukacja mieszkańców w zakresie oszczędzania wody. Wskazano również na potrzebę budowy nowych zbiorników retencyjnych. Do najczęściej występujących na terenie Gminie problemów w sferze gospodarki wodnej, w ankiecie wskazano: podtopienia, niedrożność rowów melioracyjnych oraz brak retencji wodnej.

W okresie kontrolowanym, Wójt sprawozdawał do Ministerstwa Infrastruktury, na drukach MGM-RW, dane o realizowanych na terenie Gminy obiektach małej retencji wodnej. Od 2022 r. przekazał cztery sprawozdania, dotrzymując

---

[11] Dalej zwane: *PPK Sp. z o.o.* lub *PPK*.
[12] Liczba mieszkańców Gminy w latach wynosiła: w 2019 r. i 2020 r. – 10 500; w 2021 r. – 10 550; w 2022 r. – 10 955; w 2023 r. i 2024 r. – 11 150.
[13] Zbiorniki wybudowano: w 2021 r. – ul. Sadowa w Pilchowicach – koszt 122 948,67 zł i w 2023 r. – ul. Spółdzielcza w Pilchowicach – koszt budowy zbiornika wraz z pompownią – 795 700,58 zł.
[14] Dalej zwana: *ARiMR*.

terminów ich przesłania, ustanowionych w rozporządzeniach Rady Ministrów ws. Programu badań statystyki publicznej wydanych na podstawie art. 18 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej[15].
Z danych zawartych w sprawozdaniach wynika, że na terenie Gminy znajdowało się w 2021 r. 40 stawów rybnych o łącznej powierzchni 50 ha i pojemności 450 tys. m^3 wody. Ilość, powierzchnia oraz pojemność obiektów małej retencji wodnej do końca 2024 r., wg danych zawartych w ww. sprawozdaniach, nie uległa zmianie.

(akta kontroli str. 35-68; 123-131; 176-177; 486-491)

1.2. W procesie uzgadniania treści PPSS, Wójt Gminy nie wnosił uwag do jego projektu.
Gmina nie posiadała dedykowanego dla niej systemu monitorowania suszy. Wójt wyjaśnił, że w Gminie korzysta się z ogólnopolskiego *Systemu Monitorowania Suszy Rolniczej – SMSR,* który był źródłem bieżącej informacji o sytuacji hydrologicznej w Gminie. Korzystając z ww. ogólnopolskiego systemu, w okresie objętym kontrolą nie zidentyfikowano ograniczeń w dostępie do gromadzonych w nim danych. Na terenie Gminy, jak dalej wyjaśnił Wójt, nie występowały niedobory wody *o charakterze stałym wynikające z suszy, a jedynie chwilowe spowodowane zwiększonym poborem (...).* Z ww. powodu, w okresie objętym kontrolą wydano cztery apele do mieszkańców dotyczące oszczędzania wody: 26 czerwca 2022 r., 14 czerwca 2023 r. – w związku z nagłym wzmożonym poborem wody związanym z napełnianiem przydomowych basenów i podlewaniem ogrodów oraz 24 maja 2024 r. i 2 lipca 2025 r. – w związku z prasowymi doniesieniami o narastającym zjawisku suszy na terenie kraju. Źródłem informacji, będących podstawą do wydania apeli, były dane z analizy liczników mierzących pobór wody podawanej do sieci wykonywane przez PPK Sp. z o.o. oraz, jak wyjaśnił Wójt, *informacje zamieszczane na profilach internetowych poświęconych gospodarce wodnej.* Wszystkie cztery wydane komunikaty, dotyczące oszczędzania wody, PPK Sp. z o.o. zamieściła na swoim profilu firmowym platformy społecznościowej Facebook.

(akta kontroli str. 16-18; 69-74)

1.3. Za opracowanie, przygotowanie podstaw do realizacji oraz wdrożenie lokalnych działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy, określonych w Załączniku nr 4 do PPSS, w punkcie 3 – *Retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych*[16] – odpowiadały jednostki samorządu terytorialnego.

---

[15] Dz.U. z 2024 r. poz. 1799.

[16] Działania miały polegać na zintegrowanym zarządzaniu wodami opadowymi (deszczowymi i roztopowymi) w oparciu o techniki zagospodarowania opadu w miejscu jego wystąpienia. Celem było zatrzymywanie wód opadowych w miejscach ich powstania oraz wykorzystanie ich w okresach suszy atmosferycznej, a także obniżenie podatności terenów zurbanizowanych na zjawisko suszy. Działania te obejmowały analizy możliwości zagospodarowania wód opadowych i możliwości zwiększenia udziału powierzchni przepuszczalnych na terenach zurbanizowanych, zdegradowanych oraz poprzemysłowych, rozwój tzw. zielonej i błękitnej infrastruktury i uwzględnienie odpowiednich zapisów i zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Działania te dotyczyły też realizacji zadań inwestycyjnych związanych ze zwiększaniem retencji wód opadowych na terenach zurbanizowanych. W przypadku miast, dla których opracowano Miejskie plany adaptacji do zmian klimatu lub Strategię adaptacji do zmian

W Gminie nie opracowano programu rewitalizacji, o którym mowa w ustawie z 9 października 2015 r. o rewitalizacji[17]. Wójt wyjaśnił, że *(...) Na terenie Gminy nie występują (...) obszary przemysłowe będące w zarządzie Gminy.*
W zakresie terenów zurbanizowanych pod kątem ustalania na nich obszaru powierzchni nieprzepuszczalnych, Wójt wyjaśnił, że na podstawie art. 272 ust. 8 i 22 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne[18], w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego[19] wprowadzono zasady ustalania opłat za zmniejszenie naturalnej retencji terenowej podmiotom wykonującym roboty lub obiekty budowlane trwale związane z gruntem na powierzchni powyżej 3500 m^2, mające wpływ na zmniejszenie retencji. W ww. dokumencie wprowadzono również nakazy zagospodarowania wód opadowych i roztopowych na terenach mieszkaniowych poprzez stosowanie rozwiązań opóźniających ich spływ, opartych na infiltracji wody oraz pełniących funkcje retencyjne, w tym, umożliwiające ich zagospodarowanie i gromadzenie w celu ich użytkowego wykorzystania lub rozsączania.

W okresie kontrolowanym, na podstawie Prawa wodnego oraz uchwał Rady Gminy Pilchowice[20], z budżetu Gminy przekazano, działającej na terenie jej właściwości miejscowej, Gminnej Spółce Wodnej w Pilchowicach, łączną kwotę 375 tys. zł[21]. Środki finansowe przeznaczone były na dwa zadania: *Konserwację rowów melioracyjnych[22] znajdujących się na obszarze działalności Gminnej Spółki Wodnej Pilchowice* oraz *Naprawę sieci drenarskich[23] znajdujących się na obszarze działalności Gminnej Spółki Wodnej Pilchowice.*
W okresie kontrolowanym Gmina zawierała porozumienia z PGW WP, których celem było nawiązanie współpracy wynikającej z *konieczności ochrony przeciwdziałającej powodzi na terenie Gminy Pilchowice w ramach utrzymania śródlądowych wód płynących, tj. wykonania prac utrzymaniowych na cieku Żernickim w km 0+900-6+000, zlokalizowanym na terenie gm. Pilchowice (...), do*

---

klimatu, działania obejmują realizację postanowień opracowanych dokumentów w zakresie przeciwdziałania skutkom suszy.

[17] Dz.U. z 2024 r. poz. 278. Dalej zwana: *ustawą o rewitalizacji.*

[18] Dz.U. z 2025 r. poz. 960. Dalej zwana: *Prawo wodne.*

[19] Wprowadzono zapisy w brzmieniu: *nakazuje się stosowanie na terenach przeznaczonych pod zabudowę rozwiązań opóźniających spływ wód opadowych i roztopowych z powierzchni działki budowlanej lub terenu objętego inwestycją, opartych na infiltracji wody oraz pełniących funkcje retencyjne, w tym umożliwiające zagospodarowanie lub gromadzenie wód opadowych i roztopowych w celu ich użytkowego wykorzystania lub rozsączania.* Teksty uchwał Rady Gminy nr: LIII/405/18, LIII/406/18 z 23 sierpnia 2018 r., LV/415/18, LV/416/18 z 16 października 2018 r.; VI/56/19 z 11 kwietnia 2019 r.; VIII/73/19, VIII/74/19 z 13 czerwca 2019 r. opublikowano w Dziennika Urzędowych Województwa Śląskiego: poz.: 5242 i 5243 z dnia 29 sierpnia 2018 r.; poz.: 6559 i 6560 z dnia 23 października 2018 r.; poz. 3250 z 17 kwietnia 2019 r.; poz.: 4489 i 4490 z dnia 19 czerwca 2019 r.

[20] Nr: XXIX/233/21 z 25 marca 2021 r. i LXXIII/536/24 z 22 kwietnia 2024 r.

[21] Środki w wysokości po 75 tys. zł przekazano na podstawie pięciu Umów: PGO.165.2021 z 24 maja 2021 r.; OS.152.2022 z 25 maja 2022 r.; OS.46.2023 z 15 maja 2023 r.; OS.40.2024 z 23 maja 2024 r. i OS.44.2025 z 5 maja 2025 r.

[22] Sztuczny kanał wodny (sztuczny ciek), który odprowadza nadmiar wody z terenu, zapobiega podtopieniom, a w okresach suchych może służyć do nawadniania. Jest to element szerszego systemu melioracyjnego, który reguluje poziom wilgotności gleby, tworząc sieć naczyń połączonych, gdzie ingerencja w jeden rów może wpływać na cały system.

[23] System rur i budowli służący do sztucznego odprowadzania nadmiaru wody (powierzchniowej i podziemnej) z danego terenu, zapobiegając jej zastojom, powodziom, uszkodzeniom fundamentów oraz wspierając rozwój roślin na polach uprawnych. Składa się ona z rur drenarskich (często karbowanych, w otulinie z geowłókniny) o różnej średnicy, studzienek drenarskich i innych elementów, które tworzą skomplikowany układ zbierający wodę i odprowadzający ją poza obszar odwadniany.

którego prawa właścicielskie w imieniu Skarbu Państwa wykonuje PGW WP. Od 2022 r. z tytułu zawartych porozumień[24] Gmina otrzymała od PGW WP łącznie 145 tys. zł z przeznaczeniem na zadanie, którego wykonanie powierzała podmiotowi zewnętrznemu w drodze umów[25]. Nadzór nad prawidłowym wykonaniem prac na rowach melioracyjnych i sieciach drenarskich w Gminie sprawowała na bieżąco Gminna Spółka Wodna Pilchowice. Odbiór prac utrzymaniowych na cieku Żernickim, jak wyjaśnił Wójt, odbywał się przy udziale wykonawcy oraz Kierownika Referatu Ochrony Środowiska Urzędu, a z odbioru zleconych prac sporządzano protokół.

(akta kontroli str. 18-20; 75-90; 178-185; 189-190; 194-214; 231-396)

1.4. Celem przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie kształtowania zasobów wodnych poprzez zwiększanie sztucznej retencji, z katalogu działań o zasięgu regionalnym/lokalnym zapobiegającym skutkom suszy z Załącznika nr 4 do PPSS w poz. 7, była budowa obiektów hydrotechnicznych pomocnych w kontroli obiegu wody za pomocą sztucznych zbiorników wodnych – dużych i małych – lub ziemnych stawów[26]. Jak stanowi ww. Załącznik nr 4 do PPSS, za opracowanie i przygotowanie podstaw do realizacji ww. zadań oraz ich wdrożenie odpowiadają: jednostki samorządu terytorialnego, użytkownicy wód oraz PGW WP.

Wójt wyjaśnił, że na terenie Gminy Pilchowice, kształtowanie zasobów wodnych w ramach PPSS, na terenach zabudowanych, odbywa się poprzez dofinansowanie mieszkańcom kosztów zakupu, wykonania i montażu elementów wchodzących w skład systemu deszczowego do zatrzymywania wód opadowych i roztopowych, tj. zbiorników na wodę deszczową i roztopową[27]. Z dofinansowania wyłączone zostały działania polegające na: opracowaniu dokumentacji sporządzanej w ramach przygotowania zadania, zakup używanych zbiorników, modernizacja istniejących zbiorników, finansowaniu eksploatacji systemów gromadzenia wód opadowych i roztopowych, a także zakup elementów wchodzących w skład infrastruktury do wykorzystania wód opadowych i roztopowych. Na ww. inwestycje, w okresie trwania ww. działań, z budżetu Gminy wydano do końca 2024 r. 279,7 tys. zł z 432 tys. zł zaplanowanych na ten cel (tj. 64,7%), a w 2025 r. na realizację zadania z zaplanowanej kwoty 150 tys. zł wydano 14,3 tys. (tj. 9,5%). W całym okresie realizacji programów (do końca I półrocza 2025 r.) z ww. oferty dofinansowania

---

[24] Nr: 2/2022 z 28 września 2022 r.; 1/2023 z 28 marca 2023 r.; 1/2024 z 25 stycznia 2024 r. i 1/2025 z 4 lutego 2025 r.

[25] Nr: Os.286/2022 z 5 października 2022 r.; OS.115.2023 z 18 października 2023 r.; OS.119.2024 z 30 lipca 2024 r i OS.71.2025 z 7 sierpnia 2025 r.

[26] Działanie obejmuje realizację inwestycji (głównie budowę urządzeń wodnych i obiektów hydrotechnicznych) zawartych w aktualnie obowiązujących dokumentach planistycznych, tj. aktualnie obowiązujących planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz planach zarządzania ryzykiem powodziowym. Źródłem działań mogą być również inwestycje, które uzyskały ocenę wodnoprawną i spełniają cel przeciwdziałania skutkom suszy. Do wytypowania działań należy posługiwać się opracowanymi wynikami działania określonego w pkt 6, tj. *Analizą możliwości zwiększenia retencji w zlewniach z zastosowaniem naturalnej i sztucznej retencji.*

[27] Dotacje na ww. działania (programy) przyznawane są w trybie i na zasadach określonych w Załącznikach do Uchwał Rady Gminy nr: XLII/333/22 z dnia 28 kwietnia 2022 r. i LVIII/413/2023 z dnia 30 marca 2023 r.

zakupionych zostało 285 zbiorników do magazynowania wód opadowych i roztopowych, o łącznej pojemności 443,01 m³.

(akta kontroli str. 20-21; 79-90; 92; 174; 176-183; 580)

1.5. Ostatnia aktualizacja obowiązującego[28] w Gminie Planu została zatwierdzona przez Starostę Gliwickiego 18 września 2024 r. W procedurach ustanowionych w 2002 r., stanowiących integralną część ww. Planu, przewidziano zagrożenia dla zjawisk atmosferycznych takich jak susze i upały, których prawdopodobieństwo wystąpienia oszacowano według mapy ryzyka na poziomie średnim. Ustalono możliwe skutki dla wystąpienia suszy i upałów z uwzględnieniem ich wpływu na ludzi, środowisko, mienie oraz infrastrukturę. W Planie określono zasady szacowania strat w gospodarstwach rolnych wraz z opisem postępowania na wypadek zmaterializowania się ryzyka suszy i upałów. Postępowanie kryzysowe na wypadek wystąpienia suszy, przyjęte w czerwcu 2014 r. w wydaniu II Planu, zawierało dokument pn. *Procedura SPO/UG/ZF3.9/02 Ochrona upraw rolnych i zwierząt hodowlanych w warunkach suszy* wraz z definicjami: suszy, suszy atmosferycznej, suszy glebowej i hydrologicznej. W okresie kontrolowanym na terenie Gminy nie odnotowano występowania zjawiska suszy rolniczej. W związku z czym, jak wyjaśnił Wójt, komisja powołana przez Wojewodę Śląskiego do szacowania szkód w uprawach rolnych, o której mowa w Planie, nie pracowała na terenie Gminy, a co za tym idzie, nie ma również dokumentacji dotyczącej szacowania takich szkód. Ponadto Wójt wyjaśnił, że od 2020 r. dla producentów rolnych uruchomiona jest aplikacja pn. *Zgłoś szkodę rolniczą*[29], w związku z czym, zainteresowani składają zgłoszenie o szkodzie w pierwszej kolejności poprzez ww. aplikację a nie do Urzędu Gminy.

(akta kontroli str. 192-193; 397-459)

Do aktualizacji Planu, zgodnie z treścią pozycji 11 w Załączniku nr 4 do PPSS, przystąpiono w Gminie w dniu 29 sierpnia 2025 r., tj. w trakcie niniejszej kontroli, przekazując Starostwu Powiatowemu w Gliwicach do akceptacji projekt niezbędnych zmian obejmujących: uwarunkowania lokalne Gminy, skutki społeczne i gospodarcze wystąpienia zjawiska suszy, a także: zadania i procedury reagowania uzupełnione tabelą ryzyk, w tym monitorowania i wczesnego ostrzegania na wypadek sytuacji kryzysowej związanej z wystąpieniem suszy[30] oraz działania prewencyjne[31]. Projekt zmian Planu przewiduje również wdrożenie procedury reagowania na suszę hydrologiczną i hydrogeologiczną, która obejmuje etapy: monitorowania i wczesnego ostrzegania; oceny sytuacji i podejmowania decyzji; etap działań ograniczających; działania awaryjne, w tym uruchomienie alternatywnych źródeł

---

[28] W dniu rozpoczęcia czynności kontrolnych w Gminie, tj. 14 sierpnia 2025 r.

[29] https://aplikacje.gov.pl/app/susza

[30] Tj. zwołanie gminnego zespołu zarządzania kryzysowego; wprowadzenie ograniczeń w zużyciu wody (zakaz podlewania ogródków, napełniania basenów, mycia samochodów); uruchomienie alternatywnych źródeł zaopatrzenia w wodę (studnie głębinowe, beczkowozy); współpraca z jednostkami Ochotniczej Straży Pożarnej (*OSP*); w zakresie dystrybucji wody pitnej; informowanie mieszkańców o sytuacji za pośrednictwem strony internetowej, mediów społecznościowych i tablic ogłoszeniowych; wsparcie rolników w zakresie dokumentowania strat w uprawach i zgłaszanie ich do wojewody.

[31] Tj. edukacja mieszkańców w zakresie racjonalnego korzystania z wody; rozwój i wspieranie działań małej retencji wodnej (zbiorniki przydomowe, oczka wodne, ogrody deszczowe); współpraca z Lasami Państwowymi w zakresie ograniczania zagrożenia pożarowego w okresach suszy.

wody awaryjnej[32]; współpracę i koordynację ze Starostwem Powiatowym w Gliwicach, Wojewódzkim Centrum Zarządzania Kryzysowego, Państwową Strażą Pożarną i OSP oraz Wodami Polskimi, a także etap zakończenia i rozliczenia po ustąpieniu zagrożenia wywołanego suszą. W związku z powyższym Wójt wyjaśnił, że *(...) w Załączniku nr 4 w poz. 11 wskazano obowiązek uwzględnienia problematyki suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej w planach zarządzania kryzysowego na wszystkich szczeblach administracji publicznej (zgodnie z tabelą jest to priorytet realizacji wskazany jako średni). Dotychczas, zagrożenie suszą na terenie Gminy nie występowało. Dominującymi zjawiskami kryzysowymi były podtopienia i powodzie lokalne, dlatego też plany zarządzania kryzysowego były ukierunkowane na te zagrożenia. Każdorazowo plany były zatwierdzane przez organ nadrzędny. W 2025 r. postanowiono wprowadzić do Planu zapisy dotyczące suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej zgodnie z obowiązkiem wynikającym z rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. Wcześniejsze zatwierdzane plany nie obejmowały zagadnienia suszy z uwagi na brak realnego zagrożenia tego typu na terenie Gminy oraz brak obligatoryjnego wymogu jego ujęcia. Obecnie, w związku ze zmieniającymi się warunkami klimatycznymi, Gmina wdraża stosowne zapisy w aktualizacji, tj. w roku 2025.*

(akta kontroli str. 21-25; 186-193; 460-465; 494)

1.6. Zgodnie z treścią Załącznika nr 4 do PPSS, w poz. 20 Minister Infrastruktury nałożył, m.in. na jednostki samorządu terytorialnego, obowiązek wdrażania programów edukacyjnych związanych z problematyką występowania suszy, sposobów jej identyfikowania, obszarów gospodarczych, społecznych i środowiskowych wrażliwych na suszę oraz przeciwdziałania jej skutkom. Za opracowanie i przygotowanie podstaw do realizacji działania i jego dalszego wdrażania, m.in. przez jednostki samorządu terytorialnego, odpowiadali: minister właściwy ds. gospodarki wodnej, minister właściwy ds. rolnictwa, minister właściwy ds. rozwoju wsi oraz PGW WP. Jak wyjaśnił Wójt, ww. instytucje nie kierowały do Gminy informacji o opracowanych przez nie programach edukacyjnych związanych z problematyką dotyczącą suszy, które ta mogłaby wykorzystać, realizując obowiązki określone w poz. 20 Załącznika do PPSS.
Pomimo, że w okresie kontrolowanym Gmina nie opracowała autorskiego programu edukacyjnego dotyczącego ww. problematyki, nie wpłynęło to negatywnie na aktywność Gminy w tym obszarze. Jak wyjaśnił Wójt *(...) cele wskazane w zadaniu z Załącznika 4 do PPSS są ciągle realizowane*, a świadomość mieszkańców w temacie suszy, jak wyjaśnił Wójt, budowana była poprzez: zorganizowane w okresie kontrolowanym przy współudziale ODR[33], PPK, WFOŚiGW[34] i GZM[35]:

- szkolenia pn. *Obowiązki rolnika w świetle ustawy Prawo wodne*, które odbyło się 1 lutego 2023 r. Szkolenie zostało w 100% sfinansowane ze środków ODR w Częstochowie. Udział w nim wzięło 19 osób z terenu Gminy Pilchowice. Przedmiotem szkolenia były: zasady wykonywania i utrzymywania urządzeń melioracji wodnych oraz funkcjonowania spółek wodnych i związków wałowych; zarządzanie wodami, przeciwdziałanie skutkom suszy, zasady

[32] Punktem poboru wody awaryjnej w Gminie jest studnia oznaczona symbolem S10, która objęta jest nadzorem hydrologicznym, jednak ze względu na jej niewykorzystywanie, nie są prowadzone w niej regularne badania wody. Ostatnie badanie jakości wody ze studni S10 przeprowadzono 27 maja 2025 r.
[33] Ośrodek Doradztwa Rolniczego.
[34] Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
[35] Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia.

ochrony wód, w tym rolnicze wykorzystanie ścieków; zabiegi agrotechniczne oraz zabiegi kształtowania krajobrazu sprzyjające zatrzymywaniu wody; ochrona wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych;

- konkursu pn. *EkoOgród w Gminie Pilchowice*, który odbył się w dniach 14 lipca i 7 września 2025 r. Udział w nim wzięło 10 mieszkańców Gminy. Na organizację konkursu uzyskano dofinansowanie o wartości 4 tys. zł w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021 - 2027, działanie 10.6. Celem konkursu było: promowanie ekologicznych ogrodów i zrównoważonego rozwoju, zachęcanie do dbania o przyrodę i bioróżnorodność, wspieranie rozwiązań chroniących wodę i wspomagających retencję;
- festynów z okazji Dnia Dziecka, organizowanych cyklicznie od 2022 r.[36] przez PPK, w którym udział wzięło ok. 300 dzieci wraz z opiekunami prawnymi;
- zadanie o charakterze edukacyjnym skierowane do wszystkich mieszkańców Gminy pn. *Woda to życie*. W ramach zadania, którego łączny koszt wyniósł 23,8 tys. zł, sfinansowano ze środków PPK, Gminy i WFOŚiGW: film edukacyjny, druk plakatów, ulotek, wkładek do gazetki gminnej, a także działanie stoiska z filmem w trakcie obchodów Gminnego Dnia Dziecka (w lipcu 2023 r. i maju 2025 r.)[37];
- warsztaty edukacyjne pn. *Ogrody deszczowe GZM*, sfinansowane w całości ze środków GZM, których tematem była rola zakładania ogrodów deszczowych w adaptacji do zmian klimatu. W warsztatach zorganizowanych w czerwcu i październiku 2024 r. udział wzięło 31 uczniów klas IV Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Wilczy.

Wójt wyjaśnił, że nie badano poziomu wiedzy społeczności lokalnej na temat suszy i jej skutków przed i po realizacji ww. działań.

(akta kontroli str. 25-30; 92; 580)

1.7. W strukturze organizacyjnej Urzędu, zadania z zakresu m.in. gospodarki wodami prowadził, bezpośrednio podlegający Wójtowi, Referat Ochrony Środowiska[38]. Na dzień 1 października 2025 r. w Referacie zatrudnionych było dwóch pracowników, z których jeden (Kierownik Referatu) legitymował się wykształceniem wyższym[39], kierunkowym - inżynieria środowiska[40]. Z kolei drugi (Podinspektor) posiadał wykształcenie wyższe, kierunkowe: technologia chemiczna[41]. Zadania z zakresu gospodarki wodami określone ogólnie w Regulaminie Organizacyjnym Urzędu Gminy Pilchowice[42] powierzono w zakresie obowiązków Podinspektorowi Referatu i zdefiniowano je w części B zakresu obowiązków dot. szczegółowych zadań wynikających z podziału pracy w komórce organizacyjnej. Do zadań tych należało: współpracowanie z Gminną Spółką Wodną; ustalanie opłat za zmniejszenie retencji terenowej; prowadzenie spraw dotyczących podnoszenia opłat za usługi wodne przez Gminę;

---

[36] Koszty faktyczne realizacji zadania wyniosły: w 2022 r. - 13,9 tys. zł; w 2023 r. - 2,3 tys. zł; w 2024 r. - 10,5 tys. zł; w 2025 r - 1,6 tys. zł.

[37] Liczba osób - trudna do oszacowania.

[38] Dalej zwany: *Referatem* lub *OS*.

[39] Magister inżynier.

[40] Politechnika Śląska, Wydział Inżynierii Środowiska i Energetyki. Uzupełnione studiami podyplomowymi: w 2020 r. i 2025 r. na kierunkach, odpowiednio: *Systemy ochrony powietrza i zarządzania* oraz *Gospodarka odpadami*.

[41] Specjalność: technologia chemiczna nieorganiczna i elektrochemia.

[42] Wprowadzony Zarządzeniem Nr 120.45.2025 Wójta Gminy Pilchowice z dnia 13 maja 2025 r. w sprawie ustalenia Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Gminy Pilchowice (tekst jednolity).

opiniowanie planów ochrony przeciwpowodziowej, planów gospodarowania wodami i innych dokumentów strategicznych, opracowywanych przez organy właściwe w sprawach gospodarowania wodami; sporządzanie sprawozdań i analiz w zakresie gospodarki wodami oraz prowadzenie postępowań administracyjnych związanych ze zmianą stanu wody na gruncie.
Wójt wyjaśnił, że pracownicy Referatu w sposób ciągły podnoszą swoje kompetencje uczestnicząc w webinariach i konferencjach, a ich stanowiska pracy wyposażone są w program LEX. Dalej Wójt wyjaśnił, że problematyka przeciwdziałania skutkom suszy nie jest częstym przedmiotem szkoleń, a szkolenia, w których uczestniczą pracownicy, dotyczą ogólnie problematyki związanej z gospodarką wodną i zmianą klimatu, gdzie tematy suszy są traktowane marginalnie.

(akta kontroli str. 30-32; 94-122; 132-173)

1.8. W okresie objętym kontrolą w Gminie: nie odnotowano skarg lub wniosków na działania z zakresu przeciwdziałania skutkom suszy; nie planowano i nie prowadzono kontroli wewnętrznych dotyczących działań Gminy na rzecz przeciwdziałania skutkom suszy. Ww. zagadnienie nie było również przedmiotem kontroli zewnętrznych.

(akta kontroli str. 32-33; 192; 466-485)

1.9. Zasady funkcjonowania kontroli zarządczej w Gminie określały dwa Zarządzenia Wójta Gminy: w sprawie wprowadzenia procedury zarządzania ryzykiem w Urzędzie Gminy[43] i w sprawie ustalenia zasad funkcjonowania kontroli zarządczej w Gminie Pilchowice[44]. Zgodnie z zapisami drugiego z ww. zarządzeń, w Gminie do zorganizowania i zapewnienia adekwatnego oraz skutecznego systemu kontroli zarządczej zobowiązano kierowników jednostek organizacyjnych, których było w Gminie osiem[45].

PPK Sp. z o.o. funkcjonowała jako spółka z większościowym udziałem Gminy[46] i, jak wyjaśniła Prezes spółki, PPK Sp. z o.o. *jest spółką prawa handlowego nie podlegającą przepisom ustawy o finansach publicznych, w związku z czym nie są opracowywane w przedsiębiorstwie procedury dotyczące kontroli zarządczej i tym samym nie są składane do urzędu gminy oświadczenia dotyczące występujących ryzyk.* Prezes PPK Sp. z o.o. podała także, że spółka identyfikuje ryzyka dotyczące bieżącej działalności przedsiębiorstwa.
Natomiast Wójt wyjaśnił, że ww. podmiot prowadzi działania wynikające z przepisów prawa oraz posiadanych pozwoleń polegające m.in. na analizie ryzyka mającego na celu wyznaczanie stref ochronnych czy pomiary poziomu zwierciadła wody w studniach. Ostatnie z wymienionych ujmowane są następnie w rocznych sprawozdaniach z nadzoru hydrogeologicznego na ujęciu wód podziemnych. Analiza tych danych, jak dalej wyjaśnił Wójt, wskazuje, że nie odnotowano do tej pory sczerpania dostępnych zasobów wody.

(akta kontroli str. 34; 121; 123-131; 192; 495-577; 580-613)

---

[43] Zarządzenie OSO.120.11.2015 Wójta Gminy Pilchowice z dnia 19 maja 2015 r.
[44] Zarządzenie Nr 0050.20.2021 Wójta Gminy Pilchowice z dnia 5 marca 2021 r.
[45] Tj.: Gminny Ośrodek Kultury w Pilchowicach; Gminna Biblioteka Publiczna; Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej; Zespół Szkolno-Przedszkolny w Pilchowicach; Zespół Szkolno-Przedszkolny w Wilczy; Zespół Szkolno-Przedszkolny w Żernicy; Zespół Szkolno-Przedszkolny w Stanicy i publiczne Przedszkole z Oddziałem Integracyjnym w Nieborowicach.
[46] PPK Sp. z o.o. powołano Aktem Notarialnym 18 grudnia 2008 r.

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Katowice, dnia 18 grudnia 2025 r.

Kontroler

Beata Olejnik

Gł. specjalista kontroli państwowej

/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Katowicach

p.o. Dyrektor

Marcin Wesoły

/podpisano elektronicznie/